

MUHASEBEDEKİ VERİLERİN YÖNETİMDE KULLANILMASI VE ELEKTRONİK MUHASEBE VERİLERİNİN YÖNETİM KARARLARINA ETKİSİ

THE USE OF ACCOUNTING DATA IN MANAGEMENT AND THE EFFECT OF
ELECTRONIC ACCOUNTING DATA ON MANAGEMENT DECISION

Selami GÜNEY¹
Hüseyin ÖZYİĞİT²

Öz

Günümüzde yaşanan yoğun rekabet ortamı, işletmelerin teknolojik gelişmeleri yakından takip etmesini ve bu gelişmeleri örgütsel faaliyetlerinde kullanmasını zorunlu hale getirmiştir. İşletme yönetimi gerek stratejik gerekse taktiksel planlarını, bütçelerini ve fizibilite raporlarını hazırlarken, önemli değer taşıyan bilgilerin çoğunu muhasebe verilerinden elde eder. Bu çalışmada, gelişen teknolojiyle birlikte yeni bir işlev kazanan muhasebe birimindeki elektronik muhasebe verileri ile bu verilerin yönetim kararlarını ne derecede etkilediği anlatılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Elektronik Muhasebe Verileri, Muhasebe Programları, Yönetim, Muhasebe Bilgi Sistemi.

Abstract

Today, the intense competition environment which made it mandatory to closely follow technological developments and to use them in organizational activities. Business Management, when preparing its strategic and tactical plans, budgets and feasibility reports, obtains majority of important data from the accounting data. In this study, we explained electronic accounting data that gain a new function with advanced technology and to what extent these data affect management decisions.

Key Words: Electronic Accounting Data, Accounting Programs, Management, Accounting Information System

¹Doç. Dr., Erzincan Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü Muhasebe ve Finansman A.B.D.,
slmguney@hotmail.com,

² Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi,
hsynozygitt@gmail.com

1. GİRİŞ

Teknik ve ekonomik bir varlık olarak işletmeler, bir taraftan toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak üretim ve ticari faaliyetlerde bulunurlarken; diğer yandan da işletmede çalışanlara gelir sağlarlar. Amacı mal ve hizmet üretmek ve gelir sağlamak olan işletmelerin temel amaçlarına ulaşabilmeleri hesap bakımından örgütlenmekle olanaklıdır. İşletmeleri hesap yoluyla kontrol eden bu organizasyon onların yönetim aracıdır (Sihay, 1978: 13). Burada işletmelerin hesap organizasyonlarından biri olan muhasebe verilerinin işletme yönetimi kararları açısından önemi vurgulanmaya çalışılacaktır.

2. MUHASEBE BİLGİ SİSTEMİ

Günümüzde yaşanan yoğun rekabet ortamı işletmeleri sundukları hizmetlerde artan oranda etkili, kaliteli ve esnek olmaya zorlamaktadır. Bu durum, yönetim sürecinde işletmelerin bilgiye duyduğu ihtiyacı arttırmıştır (Gil, 2009: 104). Artan bilgi gereksinimi ise beraberinde işletmelerde karar esnasında kullanılacak bilgilerin sistemli bir şekilde akışını ifade eden bilgi sistemini ön plana çıkarmıştır (Lucey, 2005: 2).

Sistemler, sonuca varmaya yarayan kurumsallaşmış faaliyetler bütünüdür. Bilgi ise ilgili konu hakkında açıklamalar sunan veriler topluluğudur. Bu verilerin belirli bir amaç doğrultusunda toplanması, depolanması ve işlenmesini sağlayan sistemler bilgi sistemlerini oluşturmaktadır (Dinç, 2009: 161).

Bilgi sisteminin temel hareket noktası, yönetimin her düzeyine gerekli bilgileri zamanında ulaştırmaktır. Çünkü yöneticiler, halihazırda yürütülen işlemlerin durumu ve beklenmedik olayların gerektirdiği müdahaleler hakkında doğru, sürekli ve tam zamanında bilgilendirilmeyi istemektedirler (Veeken, 202: 347). İşletmelerde bilgi sisteminin başarılı olmasını sağlayan faktörler, sosyal ve teknik olmak üzere ikiye ayrılır. Sosyal faktörler; işletme amaçlarının açıkça belirlenmesi, yönetimin desteğinin alınması, çatışmaların önlenmesi ve eğitim programlarının planlanması olarak sıralanırken, teknik faktörler ise gerekli alt yapının oluşturulması, bilginin organizasyon içerisinde paylaşılması, etkili metot ve araçların kullanılması, nitelikli ekiplerin oluşturulması ve kaynakların yönetilmesi olarak sıralanmaktadır (Yen, 2008: 394).

Yöneticiler tarafından yönetsel kararlarda kullanmak üzere ihtiyaç duyulan bilgi, bilgi sisteminin alt sistemi olan yönetim bilgi sisteminden karşılanır. Bu süreçte MBS (Muhasebe Bilgi Sistemi), temel yönetim bilgi sistemlerinin en önemlisi ve en eskisi olarak karşımıza çıkar (Gökdeniz, 2005: 87). Öyle ki bilgi sisteminin ilk kullanımının muhasebe ile yönetim arasındaki ilişkiden kaynaklandığı iddia edilmektedir (Anders and Carsten, 2007: 40). Her ne kadar yukarıda muhasebe bilgi sistemi yönetim bilgi sisteminin bir alt sistemi olarak tanımlansa da muhasebe bilgi sistemi ile yönetim bilgi sistemi arasındaki ilişkilere bağlı görüşler üç başlık altında toplanabilmektedir (Karcıoğlu, 2000: 11):

- Muhasebe Bilgi Sistemi Yönetim Bilgi Sisteminin Alt Sistemidir: Bu görüş, muhasebe bilgi sisteminin işletme dışındaki çıkar gruplarına yönetim bilgi sistemi adına finansal tablo ürettiğini savunur.
- Yönetim Bilgi Sistemi Muhasebe Bilgi Sisteminin Alt Sistemidir: Bu görüşe göre, muhasebe bilgi sistemi sadece işletme dışına değil, aynı zamanda işletme içine de diğer bir ifadeyle yönetime de bilgi sunar.
- Yönetim Bilgi Sistemi ile Muhasebe Bilgi Sistemi Karşılıklı Olarak Birbirine Bağlı Sistemlerdir: Bu görüşe göre, bu sistemler birbirinin alt sistemi olmayıp, her iki sistemde yönetim ve işletme dışı bilgi kullanıcılarının bilgi ihtiyacını karşılamak için birlikte çalışmalıdır.

MBS (Muhasebe Bilgi Sistemi); işletmenin varlıkları ve kaynakları üzerinde değişme yaratan mali nitelikteki işlemlere ait verileri toplayan, toplanan verileri işleyerek bilgiye dönüştüren ve ortaya çıkaran bir bilgi sistemidir (Bekçi ve Kutlu, 2009: 19). Finansal muhasebe ve maliyet muhasebesi gibi geleneksel muhasebe sistemlerini de içeren MBS, organizasyonda yer alan tüm işlevleri kapsamaktadır.

İnsan, süreç ve bilgi teknolojileri unsurlarının toplamından oluşan MBS' nin temel amacı; işletme içi ve dışı bilgi kullanıcılarının ihtiyaç duyduğu bilgileri üretmektedir (Yereli, 2007: 19).

Muhasebe bir bilgi sistemi olarak düşünüldüğünde bu sistemin temel amacı; bilgi talep edenlerin etkili karar almalarını sağlayacak verilerin toplanması, işlenmesi ve iletilmesi olacaktır (Demir, 2005: 147). MBS' de üretilen muhasebe bilgilerinin işletme ile ilgilenen çıkar gruplarına yarar sağlayabilmesi için doğru, anlamlı, karşılaştırmaya elverişli ve zamanlı olmaları zorunludur (Çelik, 2005: 52).

Muhasebe sistemleri aracılığıyla üretilen bilgi, işletmelerde özellikle; karma ürün kararları, üretim girdilerinin seçimi, çevre kirliliğini önleyici projelere değer biçme, yanlış yönetim politikalarını değerlendirme, faaliyetler ile çevre maliyetlerinin karşılaştırılması ve ürünlerin fiyatlandırması gibi değişik karar sürecinde kullanılabilir (Loucks ve diğerleri, 1988: 119). MBS üç büyük alt sistemin toplamından oluşur. Bunlar (Hall,2008:6):

- Hareket İşleme Sistemi: İşletme dışındaki kullanıcılara bilgi sağlar.
- Finansal Raporlama Sistemi: Yasal yükümlülükler gereği bilgi sağlar.
- Yönetim Raporlama Sistemi: İşletme içindeki kullanıcılara bilgi sağlar.

İşletmelerin planlama, koordinasyon ve kontrol faaliyetlerinin yerine getirilmesinde, bilgi sunan temel sistemlerden biri olan MBS, söz konusu faaliyetlerin yerine getirilmesinde önemli bir rol üstlenmektedir (Doğan ve Tanç, 2004: 298).

MBS bir organizasyonun sınır sistemine benzetilebilir. İşletme yöneticileri karar aşamasında MBS' den önemli faydalar sağlarken, muhasebeciler ise bu sistemin odak noktasında yer almaktadırlar.

2.1. Muhasebe Bilgi Sistemi ve Ticari Yazılımlar

Muhasebe Bilgi Sistemi, insanlar, süreçler ve bilgi teknolojilerinden oluşur. Bilgi teknolojisi, yazılım ve donanım ürünleri, bilgi üretim sistemleri ve bu sistemlerin geliştirilmesi, yönetim süreçlerinin otomasyonu gibi kavramlar ve faaliyetleri kapsar. Bilgisayar teknolojisinin bilgiyi işleme ve kullanmadaki çok büyük yeteneğinden dolayı, işletmenin çeşitli departmanları ve bu arada muhasebe departmanı için bilgisayar teknolojisi odak olmuştur.

Bir bilgi sistemi olarak muhasebe de, bilgisayar teknolojisindeki gelişmelerden önemli ölçüde etkilenmiş, kaydetme, sınıflandırma, özetleme ve raporlama şeklindeki geleneksel işlevlerini korumakla birlikte, bu geleneksel işlevlerin ötesinde teknolojiyle bütünleşik bir karar destek sistemine dönüşmüştür.

Muhasebede bilgi teknolojilerinin kullanımında ticari yazılım ürünleri önemli rol oynamıştır. Önceleri, muhasebe faaliyetlerinin bilgisayar ortamında izlenmesine öncülük eden "Genel Muhasebe Programları" geliştirilmiştir. Bu programlarla defter tutma ve devlet birimlerine verilecek beyanname ve bildirgelerin hızlı, güvenilir ve daha düşük maliyetle hazırlanabilmesi mümkün olmuştur. Bu programlar planlama, kontrol ve karar desteği için gerekli bilgileri sağlamaktan uzaktır. Daha sonra genel muhasebe programları yerine

muhasabede entegre programlar kullanılmaya başlanmış, böylelikle herhangi bir amaçla bilgisayara girilen bir bilginin muhasebe kaydının otomatik olarak yapılması sağlanmıştır.

Genel muhasebe programları ile başlayan gelişme, son olarak işletmelerin tüm departman ve fonksiyonlarını bir bilgisayar sisteminde tümleşik hale getiren kurumsal kaynak planlaması (KKP - Enterprise Resource Planning - ERP) yazılımları ile devam etmiştir. KKP yazılımlarında muhasebe, tümleşik yapı içinde bir modül olarak yer almaktadır (www.birgo.com).

2.1.1. Kurumsal Kaynak Planlaması

Kurumsal Kaynak Planlaması (KKP) ya da ERP (Enterprise Resource Planning), bir tümleşik bilgi sistemi yazılımıdır. KKP, bugünün çalkantılı iş ortamında rekabet gücü kazanmak için işletme süreçlerindeki ayrı fonksiyonları entegre etmek ve eş zamanlı hale getirmek için işletmeyi gerekli yetenekler ile donatan bir stratejik araçtır. KKP işletmeye ait bütün departmanları ve fonksiyonları bir bilgisayar sistemine entegre ederek bütün bu departmanlar ve fonksiyonlara ait özel ihtiyaçlara tek bir kaynaktan hizmet verilmesini sağlayan bir yazılımdır.

KKP sistemleri çok sayıdaki işletme süreçlerinin entegrasyonunu ve otomasyonunu sağlar ve eş zamanlı olarak bilgi paylaşımını kolaylaştırır. KKP sisteminde muhasebeden insan kaynaklarına kadar bütün işletme departmanları modüler sistemle tek bir veri tabanında toplanır. Çeşitli yazılım firmaları tarafından geliştirilen KKP yazılımlarında, farklı adlar ve kapsamlar söz konusu olmakla birlikte, yer alan başlıca modüller şunlardır:

- Muhasebe ve Finans
- Üretim Yönetimi
- Satın Alma
- Satış / Pazarlama
- Stok Denetimi
- Sabit Kıymetler
- Bütçe / Planlama
- Cari Hesaplar
- İnsan Kaynakları Yönetimi

Bu modüllerin bir kısmı temel modüller iken, bir kısmı da istekler doğrultusunda oluşturulan özel modüllerdir. KKP sistemine geçmeye karar veren işletmeler, işletmenin yapısı, faaliyet alanı ve ihtiyaçlarına göre bu modüllerden sadece birkaç tanesini kullanmayı tercih ederler. Bu modüllerin tümünü kullanmayı planlayan işletmeler de çoğunlukla bu modülleri adım adım uygularlar.

2.1.2. Kurumsal Kaynak Planlamasının Faydaları

KKP sisteminin işletmeye sağlayacağı birçok yarar vardır. İstenildiği anda güvenilir bilgiye ulaşılması, yatırımların ve sermayenin kontrolü, zaman ve kaynak tasarrufu, finansal kaynakların belirlenmesi ve değerlendirilmesi, kar planlaması, maliyetlerin yönetimi, nakit yönetimi, bütçe kontrolü, kalite kontrolü, stok maliyetlerinde azalma, üretim aşamalarının takip ve kontrolü, kapasite planlama, malzeme yönetiminde etkinlik, müşteri hizmetlerinde etkinlik, elektronik veri değişimi ve elektronik fon transferi, e-ticaret yapılabilmesi, daha güçlü firma imajı ve daha hızlı ve doğru teklif verebilme KKP' nin işletmeye sağlayacağı yararların başında gelir (www.birgo.com).

Değişen maliyet yapıları ve artan rekabetin işletmeleri yeni maliyetleme ve performans değerlendirme yöntemleri geliştirmek zorunda bırakması sonucunda, faaliyet tabanlı maliyetleme, faaliyet tabanlı bütçeleme, hedef maliyetleme, değer zinciri analizi ve balanced scorecard gibi yeni yöntem ve teknikler geliştirilmiştir.

Bu yöntem ve tekniklerin uygulanabilmesi için işletme süreçleri ile ilgili ayrıntılı bilgiye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yöntem ve teknikler KKP sistemi ile başarılı bir şekilde uygulanabilmektedir. Ayrıca, giderek gelişen elektronik ticaret, elektronik fon transferi ve elektronik veri transferi işlemleri de KKP yazılımları ile yapılabilmektedir

2.2. Muhasebe Bilgi Sisteminin Katkıları

Ürün ve hizmet kalitesinin geliştirilmesi ve maliyetlerin azaltılması, karar almanın geliştirilmesi ve karar sürecinin hızlanması ve bilgi ve uzmanlığın paylaşılması gibi katkıları vardır.

2.2.1. Ürün ve Hizmet Kalitesinin Geliştirilmesi ve Maliyetlerin Azaltılması

Bir muhasebe bilgi sistemi, kabul edilebilir kalite limitlerinin dışında hatalar ortaya çıktığında; operatörlerin acilen önlem alması amacıyla sistemleri izler. Muhasebe bilgi sistemi tarafından gerçekleştirilen bu izleme işlemi; ürün kalitesinin korunması, artık malzeme miktarının ve yeniden işleme maliyetlerinin azalmasına eş zamanlı olarak olanak sağlar.

Etkinliğin ve verimliliğin gelişmesi; iyi tasarlanmış bir muhasebe bilgi sistemi, daha fazla zamanlı ve doğru bilginin sağlanması suretiyle, faaliyetlerin etkililiğini ve verimliliğini artırır. Örneğin, tam zamanında üretim yaklaşımı hammadde ve malzeme stokları ve onların yerleşimleri ile ilgili doğru, zamanlı ve güncellenmiş bilgi talep etmektedir.

2.2.2. Karar Almanın Geliştirilmesi

Muhasebe bilgi sistemi, çalışanların gereksinim duydukları bilgileri, doğru bir şekilde ve zamanında sağlayarak onların karar almasını kolaylaştırır. Örneğin bir işletme, yöneticilerin satış eğilimlerini daha iyi analiz edebilmeleri amacıyla, günlük müşteri stokları ile ilgili verileri toplar. Böylece işletmeye, satışlardaki değişikliklerinin nedenlerini hızlı bir şekilde belirleme ve uygun eylem planını uygulama olanağı sağlar.

2.2.3. Bilgi ve Uzmanlığın Paylaşılması

İyi tasarlanmış bir muhasebe bilgi sistemi, faaliyetlerin hızlı bir şekilde geliştirilmesi ve rekabet avantajı sağlamak üzere bilgi ve uzmanlığı paylaşmada yönetime yardım edebilir. Örneğin; işletmeler, farklı ofislerde çalışan kişiler arasında en mükemmel uygulamaları paylaşmak ve iletişim desteği sağlamak için İntranet, Extranet, elektronik veri değişimi, vb. uygulamaları kullanır. Çalışanlar, özel bir müşteriye destek sağlayacak ilgili uzmanları belirlemek için, işletme çapında veri tabanını tarayabilir (www.birgo.com).

İyi tasarlanmış bir muhasebe bilgi sistemi, işletmenin katma değer sisteminin etkinliğini ve verimliliğini artırmak suretiyle, aynı zamanda örgütün karlılığının artırmasına da yardım edebilir. Örneğin, şirketin stok ve satış sistemine müşterilerin direkt olarak erişimine izin veren sipariş kayıt sistemleri ile, pazarlama faaliyetlerinin ve satışların maliyetini azaltabilir. Eğer müşterilere bu olanak sağlanırsa maliyetlerin azalması ile birlikte sipariş süresi ve müşteri maliyetleri azalır; hem satışlar, hem de müşteri sayısı artar.

Elbette, bu tür örgütsel sistemlerin geliştirilmesi, bu sistemlere yönelik yeni kontrol konularını da gündeme getirecektir. Bu durum aynı zamanda muhasebe bilgi sisteminde verinin güvenliğinin ve doğruluğunun da artırılmasını gerekli kılacaktır.

3. MUHASEBE VERİSİ

Veri, yapılan işlemlerin belli formlarda tutulmuş kayıtlarıdır. Veri kültürünün temelinde yatan olgu muhasebede olduğu gibi kayıt tutma olayıdır. İşletmelerin başarılı olabilmesi açısından etkili bir veri yönetimi zorunludur (Davenport, Prusak, 2001: 22). Veri enformasyonun, bilgilenme ve bilgilendirme sürecinin hammaddesi niteliğini taşımaktadır.

Veri, herhangi bir olgu ya da nesneyi tanımlayan, bağlamdan, perspektiften ya da yargıdan bağımsız gerçeklerdir. Örneğin, tek bir sayı, tek bir nota ya da tek bir kelime, tek bir veridir.

Muhasebe verisi, muhasebe defterlerine elle ya da elektronik kayıt ortamında kaydedilen ekonomik işlemlerin özetinin ifade ettiği rakamlar ve tutarlardır. Muhasebe verilerinden geçmişe yönelik bilgiler elde edildiği kadar aynı zamanda geleceğe yönelik çalışmaların ve projelerin temel verileri de elde edilmektedir. Özetle muhasebe verileri işletmenin geçmişini ve geleceğini aydınlatan verilerdir.

Finansal tablolarla sunulan muhasebe verilerinin alınıp doğrudan kullanılması finansal bilgi kullanıcılarına bir fayda sağlamaz. Muhasebe verisinin muhasebe bilgisine dönüşebilmesi için kullanıcı tarafından işleme tabi tutulması gerekir. Bu sürece ise enformasyon süreci adı verilmektedir.

Enformasyon, belirli amaca ya da ilgiye göre bir araya getirilmiş veriler topluluğudur. İngilizce'de inform kelimesi; biçimlendirilmiş anlamındadır. Diğer bir deyişle enformasyon verilerin belirli bir forma sokulması demektir. Enformasyon, belirli bir şekle konmuş, sınıflanmış, hesaplanmış, düzeltilmiş, özetlenmiş ya da bu söz edilen işlemlerin birkaçından geçmiş veriler topluluğudur.

Enformasyon süreci kullanacak bilgi alıcısının bugünkü ve gelecekteki kararları için gerçek bir değer taşıyan, anlamlı bir biçimde verilerin işlenmesini ifade etmektedir. Enformasyonda bir gönderici bir de alıcı bulunmaktadır. Enformasyonun amacı, alıcının bir konudaki düşüncelerini değiştirmek, değerlendirmesi ya da davranışı üzerinde bir etki yaratmaktır.

Enformasyon alıcısını biçimlendiren, bakış açısında ya da anlayışında bir fark yaratan veridir. Aldığı mesajın gerçek bir enformasyon niteliği taşıyıp taşımadığına, yani kendisini yeniden biçimlendirip biçimlendirmeyeceğine karar verecek olan alıcıdır, gönderici değildir.

Muhasebe enformasyonu; finansal bilgilerin veri olarak yer aldığı kayıtlardan, sınıflandırılmış bir şekilde alındıktan sonra düzeltilerek ve doğruluğu onaylanarak özetlendiği finansal tablolardır. Finansal tablolarda özetlenen muhasebe enformasyonunu bilgiye dönüştürecek olan onu yorumlama konumunda olan muhasebe bilgisi kullanıcıdır.

3.1. Muhasebe Verisinin Kalitesi

Muhasebe verilerinin farklı kişi veya gruplara iletilmesi amaçlandığında, bilgilerin çokluğundan ziyade kalitesinin esas alınması gerekir. Bilgilerin finansal bilgi kullanıcılarının gereksinimleri karşılayacak nitelikte olmaları için ilgililik, önemlilik, güvenilirlik, tarafsızlık, anlaşılabilirlik, zamanlılık, tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik gibi nitelikleri taşıması gerekmektedir.

Muhasebe verilerinin kalitesi ve miktarının ölçüsü bilgiyi kullanacak kişi ya da gruba bağlı olarak farklılık gösterir. Sermaye piyasasında bilginin kalitesi "fiyat duyarlı" olup olmamasına göre değerlendirilir. Yatırımcının elde ettiği bilginin yatırım kararlarında doğrudan ve pozitif etkisi var ise bu tür bilgiler yatırımcı açısından fiyat duyarlı (kaliteli) bilgi olarak algılanır (Karesioğlu, 2001: 8).

Muhasebe verisinin temel fonksiyonu alınacak ekonomik kararlarla ilgili bütün faktörleri, mümkün olan en ileri ölçüde kantitatif tutarlar şeklinde ifade etmek böylelikle doğabilecek risklerin nitelik ve niceliğini ölçmeye imkan tanımak suretiyle ekonomik kararların hata payını en aza indirmektir. Aşağıda sayılan fonksiyonları yerine getirdiği ölçüde muhasebe verisinin kalitesinden bahsedilebilir (Bayırlı, 2007: 5).

Muhasebe verisinin taşınması gereken nitelikler IAS (Uluslararası Muhasebe Standartları) kavramsal çerçevede aşağıdaki gibi açıklanmıştır:

a) Güvenilirlik: Faydalı olması için bilginin güvenilir de olması gerekir. Bilgi önemli hatalar içermiyorsa, önyargılı değilse ve belli bir konuyu makul bir şekilde açıklamış olduğu kabul edildiği ya da açıklamış olduğu beklendiği için kullanıcılar tarafından bu bilgiye dayanılacaksa bilginin güvenilirlik özelliği vardır (Kavramsal Çerçeve, s. 31).

Bilgi uygun olabilir fakat içerik olarak güvenilir olmayabilir ya da anlaşıldığı şekliyle yanıltıcı olabilir. Örneğin, işletme aleyhine açılan bir zarar tazmini davasında davanın dayanağının geçerliliği ve tazminat talebi rakamı konusunda anlaşmazlık varsa, işletmenin bilançosunda tazminat talebinin tamamına karşılık ayırması uygun değildir, durumun ve rakamların finansal tablolara ilişkin notlarda açıklanması daha doğrudur (Kavramsal Çerçeve, s. 32).

b) Anlaşılabilirlik: Finansal tablolarda yer alan bilgilerin taşınması gereken önemli bir özellik kullanıcılar tarafından tam olarak anlaşılabilir olmalarıdır. Bu konuda, kullanıcıların işletmenin iş kolu ve ekonomik faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olduğu, muhasebeden anladığı, bilgileri de makul seviyede bir dikkatle incelediği varsayılır. Ancak, karmaşık konularla ilgili olup kullanıcıların ekonomik karar verirken yararlanabilecekleri ve finansal tablolarda yer verilmesi gereken bilgiler, sadece bazı kullanıcılar için anlaşılması güç olacağı gerekçesi ile finansal tablolardan da dışlanmamalıdır (Kavramsal Çerçeve, s. 25).

c) Zamanında Sunulma: Zorunlu olmayan nedenlerle raporlanmasının geciktirilmesi bilginin uygunluk özelliğini ortadan kaldırır. Yönetim, zamanında raporlama yapmanın faydası ile bilginin güvenilir olması koşulu arasındaki dengeyi sağlamak zorundadır. Bilginin belli bir zamanda raporlanması çoğunlukla işlem ve diğer olayların bütün sonuçlarının ortaya çıkmasından önce olmakta, bundan da bilginin güvenilirliği etkilenmektedir. Aksi durumda, bütün sonuçların belli olması beklenip ondan sonra raporlama yapılırsa bilgi oldukça güvenilir olacak ancak bu sonuçların belli olmasından önce karar verenler için de pek fazla bir değeri olmayacaktır. Kullanıcıların ekonomik karar alma ihtiyaçlarının en iyi şekilde karşılanabilmiş olması, uygunluk ve güvenilirlik arasındaki dengeyi sağlamak için kullanılması gereken ölçüdür (Kavramsal Çerçeve, s. 43).

d) İhtiyaca Uygunluk: Bilginin faydalı olabilmesi için kullanıcıların karar vermeleri sırasındaki ihtiyaçlarına uygun olması gerekir. Eğer kullanıcıların ekonomik kararlarını geçmişteki, bugünkü ve gelecekteki olayları değerlendirmelerine yardımcı olmak ya da geçmişteki olayları algılamalarını teyit etmek veya düzeltmek suretiyle etkiliyorsa; bilgi, uygunluk kalitesini taşır (Kavramsal Çerçeve, s. 26).

e) Karşılaştırılabilirlik: Finansal bilgi kullanıcılarının bir işletmenin belli bir zaman içerisinde finansal durumundaki ve faaliyetlerindeki değişimleri takip edebilmeleri için işletmenin finansal tablolarını karşılaştırma imkanları olmalıdır. Kullanıcıların aynı zamanda bu işletme ile başka bir işletmeyi de karşılaştırabilmek suretiyle bunların kendilerine özgü finansal durumlarını, faaliyet sonuçlarını ve finansal durumlarındaki değişimleri değerlendirebilme imkanına sahip olması gerekir. Böylece, benzer işlemlerin ve diğer olayların finansal etkilerinin hem bu işletmede hem de diğer işletmelerde nasıl ölçümlendiği

ve gösterildiği zaman içerisinde, istikrarlı bir şekilde takip edilebilir (Kavramsal Çerçeve, s. 39).

Karşılaştırılabilirlik niteliksel özelliğinin önemli bir şartı, kullanıcıların, finansal tabloların hazırlanmasında takip edilen muhasebe politikaları, bu politikalarda yapılan değişiklikler ve bu değişikliklerin etkileri hakkında bilgilendirilmeleridir. Kullanıcılar hem bir işletmenin benzer işlemler ve diğer olaylar için takip ettiği muhasebe politikalarında dönemler itibarıyla herhangi bir değişiklik olup olmadığını, hem de diğer bir işletmenin kullandığı muhasebe politikaları ile farklılıklar olup olmadığını anlamaya ihtiyaç duyarlar. İşletmenin uyguladığı muhasebe politikalarının açıklanması da dahil olmak üzere, Türkiye Muhasebe Standartları ile uyumlu olunması, karşılaştırılabilirliği sağlamaya yardımcı eder (Kavramsal Çerçeve, s. 40).

Kavramsal çerçevede sayılmadığı ve vurgulanmadığı halde, finansal bilginin taşınması gereken diğer nitelikler arasında kanıtlanabilirlik, erişebilirlik, yararlılık ve gerçeğe uygunluk da sayılabilir.

3.2. Muhasebe Veri Sisteminin Güvenliği

Modern işletmeler, üretimde yoğun biçimde bilgisayarlardan yararlanmakta personel, pazarlama ve tüm muhasebe faaliyetlerini bilgisayarlarla yürütmektedirler. Daha da ötesi işletmeler, bilgisayarı, karar almada etkin bir biçimde kullanmaya başlamışlardır. Böylelikle bilgiler doğru, güvenilir ve tutarlı bir temelde hızla işlenebilmekte, muhasebenin fonksiyonu gelişirken yönetimin karar alma dayanakları güçlenerek karar alma süreci hızlanmaktadır.

Doğal olarak bu, yönetim fonksiyonunun da gelişmesi anlamına gelmektedir. Kısaca belirttiğimiz bu önemli gelişme, işletmelerin bilgisayarlaşmasına ve bu bağlamda işletme faaliyetlerine teknolojik bir açıdan bakılması gerekliliğine yol açmaktadır. Öte yandan işletmenin bölümler temelinde iletişim ağlarıyla birbirine bağlanması ve internet sayesinde tüm dünyayla anında bağ kurulabilmesi bir yandan da güvenlik sorunlarını ön plana çıkarmaktadır. Burada karşımıza kendine özgü bir alanda kendine özgü bir sorun çıkmaktadır. Bu sorun tümüyle bilgisayarda yürütülen muhasebe işlemlerinin güvenliğinin nasıl gerçekleşeceği ve bu özgün sorun karşısında yönetimin tutumunun ne olacağıdır.

Gerçekten önemli bu özgün sorunun, özgün bir yaklaşım ortaya konarak çözümlenmesi gerekmektedir. Özgün bir çözüm yaklaşımı ise soruna bilimsel ve sistematik bir getirilmesiyle olanaklıdır. Bu bağlamda konuya, öncelikli olarak işletme bilgi sistemlerinin geliştirilmesi ve muhasebenin bilgi verme işlevi açısından yaklaşılması, vergisel kaygıların daha sonra gelmesi gerekmektedir. Diğer önemli nokta da muhasebe personelinin niteliklerinin bu yönde de geliştirilmesi için gerekli çabaların gösterilmesidir.

Muhasebe veri sisteminin güvenliğini sağlamak için öncelikle sistemi tehdit eden unsurların neler olduğunu belirtmek gerekmektedir. Muhasebe veri sisteminde yer alan ve dolaşan her türlü veri ve bilgi, hataların ve özellikle hilelerin tehdidi altındadır. O halde burada hemen şu saptamayı yapabiliriz; öncelikle sistemin hatalara ve hilelere açık bir yapıda olmaması sağlanmalıdır (www.birgo.com).

Veri güvenliği, işletmenin değer yaratma, varlıklarını koruma ve artırma sürecinde kullandığı ve bu nedenle önemseyerek koruduğu bilgiye yetkisiz ve haksız erişimi engelleme önlemlerinin bir bütünü olarak tanımlanabilir. Veri güvenliği, bilgi sistemi sürecinin tüm evrelerinde yer alır ve sistemde bu şekilde oluşan birbirine bağlı kontrol noktalarıyla kendisi de bir süreci oluşturur.

Veri güvenliği için, öncelikle bilgi sistemlerinin oturduğu temeli oluşturan; donanım, yazılım ve personel düzeyinde güvenlik politikaları geliştirilerek önlemler alınmalıdır. Bu

temel yapı üzerinde bilgi sistemleri kontrol noktalarıyla donatılarak, güvenlik politikalarına bağlı prosedürleri uygulanmalıdır.

4. MUHASEBEDE BİLGİSAYARIN KULLANILMASI VE ELEKTRONİK MUHASEBE VERİLERİ

Muhasebede bilgisayarlardan yararlanılması sonucu, geleneksel muhasebenin temel basamaklarını oluşturan belgeleme, kaydetme, defterlere nakil ve doğrulama gibi işlemlerin hepsi değişikliğe uğramıştır. Örneğin, ciltli defterler ve yorucu nakil işlemleri tarihe karışmış, hesapların yerini manyetik ortamlar almıştır. Ancak bu durum, sadece rutin ve toplu işlemlerin bilgisayara devredilmesi anlamına gelmemektedir.

Muhasebe literatüründe ileriye dönük muhasebe, yönetim muhasebesi, sorumluluk muhasebesi olarak ele alınan muhasebe anlayışı, muhasebeyi amaca uygun, zamanlı, doğru, anlamlı bilgi üreten bir bilgi sistemi olarak örgütleme demektir (Bilginoglu, 1989: 35).

Günümüz muhasebe anlayışında, veri giriş ve veri kayıt işlemleri giderek önemini kaybetmekte ve muhasebe, artık bilgi teknolojisine dayalı yönetim bilgi sisteminin bir parçasına dönüşmektedir.

Genel muhasebe, maliyet muhasebesi, dönen ve duran varlıkların takibi, planlama, kontrol vb. muhasebe uygulamalarında bilgisayarlardan büyük ölçüde yararlanılmakta ve geleneksel yöntemlerle, günlerce süren işlemler, günümüzde bilgisayar yardımıyla artık birkaç saniyede yapılabilmektedir.

Geliştirilen entegre programlarla, örneğin, bir satış işleminde, bu işleme ait yevmiye fişi bilgisayara girildiği anda, fişteki bilgiler ilgili hesaplara, yevmiye defterine, büyük deftere, yardımcı defterlere aktarılabilir; istenildiği anda mizan, bilanço, gelir tablosu vb. finansal tablolar çıkarılabilmektedir (Çiftçi, 2003: 1).

Muhasebede bilgisayarların kullanımı farklı biçimlerde olabilmektedir. Aynı zamanda EBİ (Elektronik Bilgi İşlem) teknolojisindeki gelişmelere paralel olarak kronolojik bir sırayı da ifade eden bu kullanım biçimlerini aşağıdaki gibi üç ana başlık altında sınıflandırmak mümkündür (Ülgen, 1990: 32 - 46):

- **Kısmi Bilgi İşleme:** Bilgisayar yardımıyla rutin muhasebe işlemlerinin (maaşların hesaplanması, borçlu ve alacaklıların, stokların ve yatırımların takibi, satış istatistikleri vb.) yapılmasıdır.
- **Eş Zamanlı Bilgi İşleme:** Bu uygulama biçiminde, yukarıda sayılan uygulama alanlarından iki veya daha fazlası bütünleştirilir. Böylece, örneğin, faturalama, stok kayıtları, müşteri kayıtları ve satış istatistikleri vb. veri hareketleri eş zamanlı olarak işlenir.
- **Bütünleşik Bilgi İşleme:** Bütünleşik bilgi işlemede, herhangi bir veri değişikliğinin sonuçları, EBİ sisteminde, ilgili bütün alanlarda da dikkate alınır. Örneğin, herhangi bir müşteriden sipariş gelmesi durumunda, işletmenin üretim ve depolama düzenlemeleri, sipariş politikası, müşterinin ödeme kabiliyetinin incelenmesi, ilgili defterlere kayıtlar, satış istatistiklerinin çıkarılması vb. işlemlerin hepsi bir arada yerine getirilir. Dikkat edileceği gibi burada muhasebe, yönetim bilgi sisteminin diğer alt sistemleriyle bütünleşmiş ve bütünleşik bir bilgi sistemi ortaya çıkmıştır.

Bugün artık zaman alıcı rutin işlemlerin bilgisayara devredilmesiyle muhasebeciler, bir takım kağıtlarla, defterlerle ve uzun hesaplamalarla uğraşmaktan kurtulmakta ve işletme sonuçlarını analiz ederek, verilecek stratejik kararlar için tepe yönetimine anlamlı raporlar

sunmak olan gerçek işlevine kavuşma yönünde ilerlemektedir. Dolayısıyla, muhasebecilik kayıt işlevinden, danışmanlık ve denetim işlevine doğru yönelmekte (Önal, 1999: 190 - 191) ve bir muhasebeci ancak bilgisayarın sağlamış olduğu bu avantajları değerlendirdiği oranda işletmeye yararlı olabilmektedir.

Muhasebede bilgisayarların kullanılması ile elektronik muhasebe verileri elde edilmiştir. Bu verilerin çıkış kaynağı bilgisayarda kullanılan muhasebe programlarıdır. Muhasebede kullanılan bilgisayar programlarının bazıları şunlardır:

- **ETA Muhasebe Programı:** Eta Bilgisayar, 1994 yılında kurulmuş ilk muhasebe yazılım şirketlerinden biridir. ETA Bilgisayar'ın piyasada bulunan ürünleri üç gruba ayrılmaktadır. Bunlardan ilki 1994 yılı sonlarında piyasaya sürülen Eta: Kelime işlemidir ve ikinci versiyonu piyasaya sürülmüştür. Ürün listesinin büyük bir kısmını oluşturan ticari uygulamalar, Eta'nın ikinci ürün grubunu oluşturmaktadır. Eta entegre ticari programları, Eta bilgisayar sanayi ticaret şirketinin Türk mikrobilgisayar ve mikrobilgisayar yazılımı piyasasının yazılım ihtiyacını karşılamak üzere geliştirdiği entegre ticari paket programlarından oluşmaktadır (Eta Bilgisayar Yayınları Dizisi, 2006: 3). Ürün listesinin üçüncü grubunu ise özel sektör uygulamaları oluşturmaktadır. ETA, oto satış ve servisinden, perakende satış otomasyonuna, akaryakıt istasyonu otomasyonundan, muhasebe büro otomasyonuna, üye ve aidat takibinden adisyona uzanan bir yelpazede programlar üretmektedir. Kredili satış modülü bu çalışmalarının en yeni ürünüdür (www.eta.com.tr).
- **ETA SQL Muhasebe Programı:** Eta, ETA SQL programı ile açık veri tabanı kullanımı, veri güvenliği, esneklik ve hız avantajı sayesinde ileri teknolojik kullanımı amaçlayan bir ticari uygulama programıdır. ETA SQL büyük ölçekli firmalara hitap etmektedir. ETA SQL, stok, cari, fatura, muhasebe, çek / senet, irsaliye, sipariş, kasa ve banka modüllerinden oluşmaktadır.
- **LOGO Yazılım:** Logo Yazılım, 1984 yılında, KOBİ' ler için muhasebe uygulamaları geliştirerek bilişim dünyasına girmiştir. Logo yazılımın KOBİ' lere sunduğu ticari otomasyon çözümleri alın teri ve Logo Klasik Serisidir. Logo Klasik Serisi' nin tüm özellikleri orta ölçekli işletmelerin ihtiyaçları doğrultusunda hazırlanmış olup, alın teri ise, küçük işletmeler için geliştirilmiş bir programdır. Bu yazılımın amacı; işletmelerin çağdaş yönetim ilkelerine uygun bir biçimde yapılanmasını, verimlilik ve karlılığını artırmasını sağlayan çözümleri bilişim teknolojilerini kullanarak üretmektir (www.logo.com.tr).
- **MİKOM Yazılım:** Mikom Yazılım, küçük, orta ve büyük ölçekteki işletmelere (konfeksiyon, örme, ayakkabı, halı - mobilya, çeyiz, optik - saat, beyaz eşya, kırtasiye - oyuncak, kozmetik, market, oyuncak - bebe vb.) ihtiyaçlarına göre, farklı çözümler sunmak üzere geliştirdiği bir ürün yelpazesi olan My Partner serisi ile hitap etmektedir.
- **DATASOFT Bilgisayar Programı:** 1989 yılında İstanbul' da kurulan Datasoft, küçük ve orta ölçekli işletmeler için ticari entegre yazılımları ile muhasebe büroları için sektörel yazılımların üretimi konusunda faaliyet göstermektedir. Datasoft bilgisayar programlarının temel uğraşı, alanındaki ürünlerini farklı sektörlerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek şekilde bağımsız veya entegre çalışan modüllerle desteklemektir (www.datasoft.com.tr).
- **ORKA Muhasebe Programı:** Muhasebe bürolarına yönelik yazılımlar geliştirerek çalışmalarına başlayan Orka Bilgisayar, muhasebe bürolarına yönelik yazılımlara ek olarak günümüzde ticari firma programı da üretmektedir. Orka Bilgisayar,

işletmelerin, ticari faaliyetlerini ve muhasebeye yansıyan işlemlerini, elektronik ortamda takip etmelerini sağlayan ürün ve hizmetler geliştirmektedir (www.orka.com.tr). Orka bilgisayarın amacı; muhasebe mesleğini geliştirmek, muhasebe mesleğinin geliştirilmesine katkıda bulunmak, standart sağlamak, mesleği saygın bir hale getirmek, meslektaşların bu konulardaki bilgi ve deneyimlerini artırmak, bilgisayar vasıtasıyla muhasebe mesleğini zevkli bir hale dönüştürmek, rutin işlerin daha çabuk, pratik, seri ve asgari hatalardan arınmış olarak gerçekleştirilmesini sağlamaktır (Can, 2004: 40).

- **LUCA Muhasebe Programı:** Luca, TÜRMOB (Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği) - TESMER (Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Temel Eğitim ve Staj Merkezi) tarafından geliştirilmiş, internet tabanlı merkezi muhasebe sistemidir. Luca programının ilk aşaması olan "Mali Müşavir Paketi" (yönetici modülü, genel muhasebe, beyannameler, personel, işletme defteri, serbest meslek defteri) kısa bir sürede hayata geçirilmiş, bugün hızla üye ve kullanıcı sayısını arttırmıştır.

Luca, üyelerin mükellefleri ile olan ilişkilerinin ticari boyutunu biraz daha farklılaştıran ve daha efektif hale getiren, işletmelerin de devreye girdiği bir dönemi başlatır. Luca internet tabanlı Ticari Paket ve Kurumsal Çözümler ile (stok yönetimi, finans yönetimi, fatura, satın alma yönetimi, satış yönetimi, gelir - gider yönetimi, üretim yönetimi ve muhasebe entegrasyonu) meslek mensupları ve müşterileri çok daha farklılaşmış yetkilerle ve disiplinle aynı ofiste çalışıyormuş gibi işlerini yürütür (Civan, Kara ve Bal, 2009: 55)

- **ZİRVE Yazılım:** Zirve Yazılım, Zirve Ticari SQL, Zirve Finansman SQL programları ile ticari işletmelere, Zirve Üretim Paketi ile üretim işletmelerine, Zirve Müşavir Paketi SQL, Genel Muhasebe, Bordro ve İşletme paketleri ile Serbest Muhasebeci ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlere hitap etmektedir.
- **TİLA Yazılım (Soft):** Tila Yazılım, Windows ve DOS işletim sistemine sahip programlar üretmektedir. Windows tabanlı programları genel amaçlı ticari programları ve sektörel çözümleri içermektedir. DOS tabanlı programlar, marketler için hazırlanmış ProMar ile nakliye firmaları için hazırlanmış ProNak paketlerinden oluşmaktadır.
- **VEGA Yazılım:** Vega, 1988 yılında, perakende sektöre bilgisayar ürünleri pazarlamak ve gerekli teknik servis desteğini vermek amacıyla Vega Yazılım A.Ş. olarak kuruldu. 1994 yılında sektörün ihtiyaçlarının doğurduğu talepler doğrultusunda yazılım grubunu oluşturarak Vega Yazılım Ltd. Şti. olarak piyasaya ticari paket programları ile sektörel çözümler sunmaya başladı. Vega Yazılım' ın odaklandığı konular; sipariş satın alma, stok planlama, lojistik yönetimi, kanal yönetimi, finans - muhasebe yönetimi, pos yazarkasa, perakende çözümler, barkod uygulamaları, el terminali uygulamaları, restoran - cafe - fastfood yönetimi, personel verimlilik takip kontrol uygulamalarıdır (www.vegayazilim.com.tr).
- **ELİT Yazılım:** Ticari işletmelere ve muhasebe bürolarına yönelik yazılımlar üreten elit yazılım, söz konusu yerlere yönelik olarak geliştirdiği yazılımları ticari yazılım serisi altında toplamıştır. Ticari yazılım serisi; cari hesap, stok, üretim, kasa, fatura, irsaliye, sipariş, market, senet - çek, kambiyo senetleri defteri, taksitli satış, muhasebe ve mali tablolar modülü, personel takip ve bordro, işletme defteri ve döviz modüllerinden oluşmaktadır (www.elitsoft.com.tr).

- **AYMET Yazılım:** Aymet Yazılım, ticari işletmelere ticari muhasebe, e-ticaret ve KOBİ (Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler) programlarıyla hitap etmektedir. Ayrıca gıda, tekstil, iletişim, inşaat ve dekorasyon, ecza depoları, basım ve yayıncılık, halı -mobilya - beyaz eşya ve mağazacılık, otomotiv ve yedek parça, kimya, tıp, kozmetik, laboratuvar, medikal, tel ve metal, makine ve yedek parça, iş ve inşaat makineleri, demir ve çelik, sıhhi tesisat ve ısıtma sistemleri, elektrik, elektronik ve güvenlik sektörlerine ayrı ayrı sektörel çözümler sunmaktadır.
- **ABT Yazılım:** 1989 yılında kurulan ABT Yazılım, kurulduğu yıl ABT ticari entegre programının, 2000 yılından itibaren ise ticari entegre yazılımı olan MATH programının yazılımını ve satışını gerçekleştirmeye başlamıştır. MATH ticari entegre programı, işletmelerin cari, stok, fatura, irsaliye, sipariş, çek, senet, personel, teklif, taksit, muhasebe, döviz, hatırlatma ve önemli bilgiler gibi işlemlerini yapabilecekleri bir programdır (www.abt.com.tr).

Teknolojik gelişmeler işletmelerin muhasebe düzenini etkilemiştir. Ancak söz konusu etki, yeni bir muhasebe sistemi ortaya koymak yerine mevcut sistemin elektronik ortama aktarılması şeklinde gerçekleşmiştir. Yukarıda gösterilen muhasebe programlarının, muhasebenin işlevleri üzerindeki olumlu etkilerini birkaç başlık altında incelemek mümkün olabilir. Bunlar; kayıt, defter, belge, dokümantasyon, arşiv ve personel işlevleri olarak sayılabilir:

- **Kayıt İşlevi'ne Etkisi:** Geleneksel muhasebe anlayışında olduğu gibi elektronik muhasebe anlayışında da bilgilerin ve verilerin kaydedilmesi son derece önemlidir. Aralarındaki tek fark kayıt şeklinin birbirinden farklı olmasıdır.

Geleneksel muhasebe anlayışında kayıt fonksiyonu derken, işlemlerin kanuni defterlere kaydedilmesi akla gelmektedir. Elektronik muhasebede kayıttan kasıt ise, işlemlerin elektronik defter adı altında manyetik ortamlara kaydedilmesidir. Bu durumda manyetik ortamlarda yapılan kayıtlara e-kayıt adı verilmektedir ve işlemlerin daha hızlı yapılmasını sağlamaktadır (www.e-ticaret.garanti.com.tr).

Defteri kebir işlevi, günlük işlemlerin varlık, borç, öz kaynak, gelir ve gider olarak sınıflandırılarak analize daha hazır hale getirilmesini sağlar. Elektronik muhasebede defteri kebir kayıtları otomatik olarak bilgisayar tarafından yapılabilmektedir. Günlük defterde yapılan bir kayıt, otomatik olarak defteri kebir bilgisayarı tarafından aktarılmaktadır. Böylece insandan kaynaklanan kayıt hataları en aza indirilmiş olmaktadır.

Elektronik muhasebede defteri kebir işlevinde ortaya çıkan bir başka kolaylık ise, alt ve yardımcı hesapların çok kolay bir şekilde izlenebilmesidir. Böylece daha ayrıntılı bir kayıt tutma imkânı ortaya çıkmaktadır.

Geleneksel defteri kebir şekil şartlarından farklı olarak, elektronik muhasebede, kayıt şifreleme, kredi kartı numarası, makbuzları kanıtlamak için yardımcı bilgilerin mutlaka kaydı gerekir. Bunun dışında, kaydı kimin yaptığının belli olması amacıyla dijital imzanın kullanılması da yararlı bir uygulamadır.

- **Belgeleme İşlevine Etkisi:** Elektronik muhasebede belgeler, manyetik ortamlarda düzenlenmekte ve yine manyetik ortamda taraflar arasında düzenlenmektedir.

Manyetik ortamda düzenlenen bu belgeler ise yine manyetik ortamda alıcıya ulaştırılmaktadır. Manyetik ortamlarda düzenlenen ve saklanan bu belgelere "e-belge" adı verilmektedir.

Belgelerin elektronik ortamda düzenlenebilmesi, e-belge kavramı yanında yeni kavramlarında ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bunlar e-imza, e-sözleşme, e-beyanname, e-para vb. gibi kavramlardır. Bunlardan özellikle e-imza önem taşımaktadır. Bunun için çok çeşitli çalışmalar mevcuttur. Bu belgelerin güvenliği ve kime ait olduklarının ispatı açısından son derece önem taşımaktadır (İnce, 1999: 35). Bilgisayarda tutulan defter ve belgelerin manyetik ortamlarda saklanması, muhasebedeki işlerin daha bir hızlanmasına, yapılan yanlışların hemen belirlenebilmesi ve hatanın anında ortadan kaldırılması, kağıt ve kırtasiye tasarrufu sağlaması gibi faydalar sağlar (Gürbüz, 2000: 13 - 14).

- Arşiv İşlevine Etkisi: Elektronik muhasebe sisteminde klasik muhasebeden farklılaşan bir başka unsur ise arşivciliktir. Kanunlara göre muhasebe işlemlerinin mutlaka bir belge ile belgelendirilmesi gerekir. Tutulan defterler ile gelen ve giden belgelerin mutlaka belli bir süre saklanması zorunludur. Bu zorunluluk muhasebede arşiv işlevinin önemini artırmaktadır.

Klasik düzende bu belgeler belli bir düzende fiziki olarak dosyalarda saklanmaktadır. Bu durum işletmelere artı sorumluluklar yüklemektedir. Ancak elektronik muhasebede defter ve belgeler manyetik ortamda saklanabildiklerinden işletmelerin yükü hafiflemektedir. Çünkü bu şekilde binlerce belge küçük bir diskte saklanabilmektedir.

Ancak işletme verilerinin korunması oldukça önemlidir. Elektronik ortamda tutulan verilerin, deprem, yangın, sel baskınları gibi doğal felaketlerin vuku bulması durumunda her zaman kaybolma riski yüksektir. Bu nedenle verilerin başka veri depolama sistemlerinde, örneğin işletme binasının bulunduğu alanlardan başka alanlarda depolanarak korunması gerekir.

- Raporlama İşlevine Etkisi: Raporlama işlevi, bilgi kullanıcılarının gereksinimleri çerçevesinde finansal raporlama ve yönetim raporlama şeklinde iki gruba ayrılır. Finansal raporlama, gelir tablosu, bilanço, satışların maliyeti tablosu, nakit akım tablosu, fon akım tablosu, kar dağıtım tablosu ve yasal olarak hazırlanması gereken beyannameler gibi geleneksel finansal raporlar üreten bir alt sistemdir.

Bu alt sistemde yer alan tüm rapor türleri, bilgi teknolojileri kullanılarak işletmeler arasında online olarak gönderilebilmektedir. Yine bu tablolar, yazılımlar sayesinde otomatik olarak oluşturulabilmektedir.

Muhasebeciler bu raporları doldurmak için saatlerini harcamamakta ya da ilgili yerlere göndermek için günlerce beklememektedirler. Tüm bu işlemler bilgi teknolojileri sayesinde çok hızlı bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir (Sürmeli, 2006: 202).

Yine işletme yönetimine karar alma süreci için gerekli olan sorumluluk raporları, bütçeler, sapma analizleri ve özel amaçlı çeşitli raporlar bilgi teknolojileri aracılığı ile çok rahat hazırlanabilmekte ve online olarak işletme yöneticilerine gönderilebilmektedir.

Hatta işletme yöneticileri, bu tip bilgilere anında ulaşabilme olanağına sahip olabilmektedir. Elektronik muhasebede, muhasebe bilgi sisteminin nasıl çalıştığını gösteren dokümanların yanında iki çeşit daha prosedür dokümanı ortaya çıkmıştır. Bunlardan birincisi donanımın nasıl çalıştığı, beklenmedik sorunlarla karşılaşıldığında en çabuk yoldan sorunun kaynağına inilmesi ile ilgili periyodik bilgilerin yer aldığı teknik dokümanlardır. Diğer doküman türü ise yazılımların genel

mantık yapısını anlatan dokümanlardır. Bu dokümanlar kullanma kılavuzu olarak görülürler.

- Muhasebe Personeline Etkisi: Zaman alıcı rutin işlemlerin bilgisayara devredilmesiyle muhasebeciler, bir takım kağıtlarla, defterlerle ve uzun hesaplamalarla uğraşmaktan kurtulmakta ve işletme sonuçlarını analiz ederek, verilecek stratejik kararlar için tepe yönetimine anlamlı raporlar sunmak olan gerçek işlevine kavuşma yönünde ilerlemektedirler. Dolayısıyla muhasebecilik kayıt işlevinden, danışmanlık ve denetim işlevine doğru yönelmekte ve bir muhasebeci ancak bilgisayarın sağlamış olduğu bu avantajları değerlendirdiği oranda işletmeye yararlı olabilmektedir (Tokaç, 2006: 268).

Bu amaçla elektronik muhasebede, personelden istenen özellikler ve yetenekler klasik usuldekinden farklıdır. Muhasebe meslek elemanı, klasik usuldeki genel muhasebe bilgilerinin yanında elektronik bilgi teknolojileri, internet teknolojileri, yazılım ve donanım sistemleri ve programların kullanımı konusunda yeterlilik sahibi olmalıdır. Bilgisayarı etkin bir şekilde kullanabilmelidir.

İşletme yönetimleri, mevcut personeline bu yetenekleri kazandıracak eğitim faaliyetlerini sürekli yapmalıdır.

5. İŞLETME YÖNETİMİNDE MUHASEBE VERİLERİNİN ÖNEMİ VE KULLANILAN BU VERİLERİN YÖNETİM KARARLARINA ETKİSİ

İnsanların ihtiyaçları çeşitlidir. Bu ihtiyaçları karşılayacak mal ve hizmetleri insanların kendilerinin yaratması olanaksızdır. Değişik mal ve hizmetler farklı kişiler tarafından yaratılır. Dolayısıyla ihtiyaçlarını gidermek için başkalarının yaratmış olduğu mal ve hizmetlerden yararlanırlar.

İnsanların ihtiyaçlarını gideren mal hizmetlerini ise işletme adını verdiğimiz iktisadi birimler karşılar. İşletmeler mal ve hizmet üretmek için çeşitli faaliyetlerde bulunurlar. İşçi çalıştırırlar, hammadde malzeme satın alırlar, mal alıp satarlar, bunlara bağlı olarak para tahsilatı ve ödemeleri ile çok sayıda benzer işlemler yapılırlar.

İşletmelerin bu faaliyetleri sırasında varlıklarında ve kaynaklarında değişimler meydana gelir. Muhasebede yapılan faaliyetleri ve buna bağlı olarak oluşan değişimleri saptar ve bunları yeni kararlar alınmasında tekrar kullanılabilir bilgiler haline getirir (Peker, 1978: 9). Bu çerçevede muhasebe verisi yönetim açısından şu şekilde ifade edilebilir; bir işletmede meydana gelen değer ve miktar artış ve azalışlarının sürekli şekilde kaydeden, belirli dönemlerde bunların özetini çıkaran, sonucu saptayan, raporlayan ve bunları yorumlayarak ilgisi bulunduğu kişilere ve kurumlara, amaçlarına uygun yararlı bilgiler sağlayan kaynaklardır.

İşletmelerin faaliyetleri sırasında karşılaştıkları karar durumları, organizasyonunun her kademesinde farklıdır ve farklı bilgiye sahip olmayı gerektirir. Ancak muhasebe verilerinin sağladığı aşağıdaki üç çeşit bilgi, organizasyon kademesinin ihtiyaçlarına yanıt veren genel bilgiler niteliğindedir (Hatipoğlu ve Gürsoy, 1979: 6):

- İşlerin Nasıl Gittiği Konusundaki Bilgiler
- Önemli Sorunları Görmemizi Sağlayacak Bilgiler
- Aynı Amaca Ulaşmanın Birden Fazla Yolu Varsa, En İyi Yolun Hangisi Olduğunu Anlatacak Bilgiler

Bir işletmenin amaçlarını etkin ve verimli bir şekilde gerçekleştirebilmesi için iyi bir yönetime ihtiyacı vardır. Etkili bir yönetim ise işletme faaliyetleri hakkında doğru ve anlamlı bilgi ve verilere dayanarak fonksiyonunu yerine getirir.

İşletme içindeki bilgi ve verilerin arz ve talebi söz konusudur. Değer hareketleriyle ilgili bilgi ve verilerin arzını işletmenin muhasebe departmanı yapar. İşletmenin yönetimi ise bu bilgileri talep eden durumundadır. Bu talepler ne kadar iyi karşılanırsa işletmenin yönetimi o derece başarılı yürütülür.

Bir işletme yöneticisi, mali sorumluluklarını yerine getirip getiremeyeceğini işletmenin karla veya zararla çalışıp çalışmadığını muhasebe verilerine dayanarak öğrenir (Yalkın, 1986: 7).

Muhasebe işletme faaliyetlerinin yürütülmesinde ve denetiminde de yöneticilerin en büyük yardımcısıdır. Yönetim geleceğe yönelik faaliyetleriyle ilgili kararların alınmasında muhasebenin önemli rolü olduğu görülür. Muhasebeden sağlanan bilgilerin veya verilerin analizi yoluyla geliştirilen bilgiler çeşitli işletme kararlarının temelini oluşturur.

5.1. Muhasebe Veri Sisteminin İşletme Yönetimindeki Yeri ve Önemi

Muhasebe veri sistemi genel olarak; yönetimin varlıklar üzerindeki yönetim sorumluluğunu yerine getirmek, işletme faaliyetlerinin kontrolünü olurlu kılmak, geleceğe ilişkin işletme faaliyetlerini planlamak için yönetime gerekli bilgileri sağlamaya yönelik bir bilgi sistemidir. Yönetimin belli başlı sorumluluğu, işletmenin sahip olduğu varlıkları (para, mal, bina, makine, alacaklar vb.) amaçlar doğrultusunda ve en verimli şekilde kullanmak, çalıştırmak ve bunları korumaktır. Bu sorumluluğun yerine getirilmesi, varlıklar ve bunların kaynakları hakkında bilgilerin ilgililere verilmesi ve buna göre işletmenin yönetilmesi ile sağlanabilir (www.birgo.com).

İşletme sadece bugün var olan ve yaşayan değil, sürekli ileriye yönelik açık, dinamik bir sistemdir. Bu nedenle geleceğin planlanması ve ona göre yol alınması gerekir. İşletme faaliyetlerinin ileriye yönelik koşullar dikkate alınarak planlanması, işletmenin yaşamını devam ettirmesi bakımından zorunludur. Bu amaçla muhasebe bilgi sistemi, örneğin planlamaya ve bütçelemeye yönelik bilgileri yönetime vermek suretiyle onların geleceği planlamalarına olanak sağlar.

Muhasebe veri sisteminin sağlayacağı bu bilgiler dikkate alındığında, muhasebe bilgi sisteminin zaman açısından üç boyutlu bir sistem olduğu görülmektedir. Bu özelliği itibarıyla geçmişe ait olaylara, yapılmakta olan faaliyetlere ve plan ve bütçelere gelecekte olabilecek olaylara veya gelinecek durumlara ait bilgiler sağlayan bir bilgi sistemi olmaktadır. Bilindiği gibi muhasebe asırlardır işletmenin dili olarak ifade edilir. Dolayısıyla muhasebe bilgisi, etkin bir işletme yönetimi için temel bilgi niteliği taşır. Bu bilginin olmaması işletme faaliyetlerinin planlanmasını, yürütülmesini ve kontrol edilmesini olanaksız duruma getirir.

Geleneksel olarak muhasebe verileri, sadece işletmenin varlıkları ve borçları ile bunlarda değişimler yaratan mali nitelikteki işlemlere ilişkin bilgiler şeklinde görülür. Örneğin, peşin bir satış işlemi gerçekleştiğinde, yevmiye defterine satışın yapıldığı tarih, kasa hesabının borçlandırılması, satışlar hesabının alacaklandırılması şeklinde yapılır. Bu kayıt, daha sonra büyük deftere, yani hesaplara aktarılır. Nihayet kasa bilançoda, satışlar da gelir tablosunda gösterilir. Sonuçta muhasebe bilgi sistemi geleneksel olarak mali nitelikteki bir işlemin süreçleme sistemi şeklinde görev yapar.

Günümüzde; yönetimde yeni anlayışlar, yeni yaklaşımlar, bilgi işlem ve iletişim teknolojilerindeki inanılmaz gelişmeler, işletmelerin büyümeleri ve küreselleşmeleri gibi çok önemli nedenlerden dolayı, çağdaş bir muhasebe bilgi sisteminin işlevinin bu ve kapsamının

bu kadar dar olmaması gerekmektedir. Çağdaş muhasebe veri sistemi, bilgi kullanıcılarının gereksinim duyduğu her türlü miktara, performansa, ölçüme ve finansal işlemlere ilişkin bilgileri teknolojiyi kullanarak; zamanlı, ilgili, doğru ve güvenilir olarak sunmalıdır (www.birgo.com). Günümüzde rekabet artışı ve globalleşmeye paralel olarak bilginin önemi daha da artmış, bunun sonucunda yöneticiler kararlarındaki etkinliği artırabilmek için daha kısa sürede daha fazla bilgiye ihtiyaç duyar hale gelmişlerdir. Günümüzün global rekabet ortamında işletmeler planlı, kontrollü, verimli ve fonksiyonel iş yönetim sistemleri kurmalarıyla başarıya ulaşabilirler. Bu durum, veri sistemlerini etkin bir şekilde kullanan ve iş süreçlerini iyileştirmeyi hedefleyen yeni yaklaşımları uygulayan firmaları rakipleri karşısında öne geçiren kritik bir başarı faktörüne dönüşmektedir.

Bilgi teknolojilerinin işletmenin çeşitli departmanlarında ve bu arada muhasebede kullanılmasıyla birlikte, geliştirilen yazılımlar bugünün bilgi ihtiyacını karşılamada yetersiz kalmış, bu nedenle işletmeler gelişen donanım ve iletişim teknolojilerinin desteği ile işletme genelinde tam entegrasyonu hedef almışlardır. Bu yaklaşım KKP sistemlerinin geliştirilmesine yol açmıştır. KKP bir organizasyonun bilgi işleme sistemleri ve onunla ilgili bütün verilerin tamamının entegrasyonunu sağlamak için geliştirilmiştir. Muhasebe de bu gelişmeden etkilenmiş, önceleri muhasebe yazılımları bağımsız iken, KKP sisteminde tümleşik yapı içinde bir modül haline gelmiştir (www.birgo.com).

Muhasebe veri sistemi işletmelerin dilidir. Bu sistemin ürettiği bilgilerin, yönetim ve yatırım kararlarında kullanılabilmesi için doğru, güvenilir ve enflasyonun etkilerinden arındırılmış olması gerekir. Küresel rekabet ortamında faaliyet gösteren işletmelerimizin varlıklarını devam ettirebilmeleri, rekabet ve işbirliği yapabilmelerinde çağdaş bir muhasebe veri sisteminin varlığı önemli rol oynayacaktır.

5.2. Muhasebe Veri Sisteminin Yönetimsel Kararlara Etkileri

Muhasebe verileri yöneticilere, bilgiyi iletmesi ve ilgili yerlere yayması için yardımcı olurlar. Karar vermede yöneticinin en önemli görevlerinden biridir.

5.2.1. Yönetimsel Roller

Mintzberg'e göre yöneticiler; kişiler arası ilişkiler, bilgi sağlayıcı ve karar verici roller olmak üzere üç ana grupta toplanabilecek roller oynamaktadır (www.birgo.com):

- Kişiler Arası İlişkilere Dayalı Roller: Yöneticinin işi gereği gerçekleştirmesi gereken üç kişiler arası rolü vardır. Temsil rolü, önder rolü ve irtibat sağlama rolü.
- Bilgi Sağlayıcı Roller: Bu roller bilgi ağı geliştirmek ve korumak için yerine getirilen faaliyetleri tanımlar. Yöneticiler, rollerini yerine getirirken bilgi toplar ve yayarlar. Böylece organizasyon için önemli bir iletişim merkezi durumuna gelirler.
- Karar Verici Roller: Yöneticinin temel görevi karar vermedir. Bu roller yöneticinin seçim yapmasını gerektiren olaylarla ilgilidir.

Bu rolleri; işletme sahipliği rolü, sorun çözme rolü, kaynak dağıtma rolü ve arabuluculuk rolü olmak üzere dört başlıkta incelemek mümkündür.

5.2.2. Karar Düzeyleri

Karar verme, organizasyonun stratejik, yönetim, bilgi ve işlem (operasyon) içerikli kararlarıdır:

- Stratejik Planlama: Organizasyonun kaynakları, amaçları ve politikaları üzerine karar verme işlemidir.

- Yönetimsel Kontrol: Organizasyon amaçlarına ulaşılmasında kaynakların nasıl etkili, verimli bir şekilde kullanılacağını ve işlem birimlerinin nasıl daha iyi bir şekilde performans gösterebileceğiyle ilgilidir.
- Bilgiye Dayalı Kontrol: Organizasyon içerisinde ürün ve hizmetlerle ilgili yeni fikirleri değerlendirme, yeni bilgiyi iletme ve yayma yollarıyla ilgilidir.
- İşlemsel Kontrol: Stratejik ve orta yönetim karar vericilerinin işlerini kolaylaştırmak için belirli görevleri nasıl yerine getireceğini belirlemektedir (www.birgo.com).

5.2.3. Kararların Yapı Dereceleri

Yapılandırılmış kararlar; tekrarlı, rutin ve karar verme sürecini yerine getirmek için tanımlı bir prosedüre sahip olan kararlardır. Yarı yapılandırılmış kararlar; karar verme aşamalarının bir ya da ikisinin yapılandırılmış olduğu kararlardır. Yapılandırılmamış kararlar ise; bu kararların her biri alışılmamış, rutin olmayan ve önemli kararlardır. Karar vericiler, problemi tanımlarken hükme varmalı, değerlendirme yapmalı ve bilgi elde etmelidir. Bu kararlarda hiçbir tanımlı prosedür yoktur.

5.2.4. Karar Verme Süreci

Karar verme çeşitli faaliyetleri içermektedir (www.birgo.com):

- Bilgi Toplama: Organizasyonda ortaya çıkan problemleri anlama ve tanımlamayla ilgilidir. Problem niçin, nerede ortaya çıkar? Neyi etkiler? Sorularına cevap aranır.
- Değerleme: Mümkün olan hareket yollarının analizi, modellerin geliştirilmesi ve keşfedilmesidir.
- Seçme: Değerleme aşamasında saptanan olası yollardan birinin seçilmesi aşamasıdır.
- Uygulama: Belirli bir çözümün geliştirilmesi üzerine, kararın etkisinin ortaya konulması aşamasıdır.

6. SONUÇ

Yönetim kararlarında kullanılan elektronik muhasebe verileri yönetim muhasebesi tarafından oluşturulmaktadır. Yönetim muhasebesi hem maliyet muhasebesi hem de finansal muhasebe bilgilerini kapsar. Burada amaç, yöneticilerin işletmeye yönelik doğru kararlar almalarını sağlamaktır. Günümüz işletmelerinde karar alıcıların gereksinim duyduğu doğru, anlamlı ve zamanlı finansal bilgilerin ancak başarılı bir elektronik muhasebe verilerinden elde edileceği bir gerçektir. Elektronik Muhasebe verileri, sadece geçmiş olayları kaydeden bir sistem olmaktan çıkmış, faaliyetlerin önceden planlanmasına ve sonuçların anlamlı bir biçimde analiz edilmesine olanak sağlayan yönetim fonksiyonu haline gelmiştir.

KAYNAKÇA

BAYIRLI, Rıdvan, "Yaratıcı Muhasebe, Etik, Firma Değeri ve Örnek Bir Uygulama", Gazi Kitabevi, 1. Baskı, Ankara, 2007.

BEKÇİ, İsmail ve Şule KUTLU, "Entelektüel Sermayenin Hesaplanmasında Muhasebe Bilgi Sisteminin Katkısı: Katılım Bankalarında Bir Uygulama", Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi, Sayı 29, Eylül 2009.

BİLGİNOĞLU, Fahir, "Bilgi İşlem Sistemine Dayalı Muhasebede Denetim", İ.Ü. İşletme F. Muhasebe Enstitüsü Dergisi, Kasım 1989.

CAN, A. Vecdi, A. Alper CEYHUN, "Muhasebe Paket Programları", Avcı Ofset, I. Baskı, İstanbul, 2004.

- CIVAN, Mehmet; Ekrem KARA; Vedat BAL, "Luca Uygulamalı Bilgisayarlı Muhasebe", Tesmer Yayın, Yayın No:80, 2. Baskı, Ankara, 2009
- ÇELİK, Orhan, "İşletmelerde Muhasebe Bilgisi ve Şirket Demokrasisi", Siyasal Kitabevi, Ankara 2007.
- ÇİFTÇİ, Yavuz, "Elektronik Bilgi İşlem (EBİ) Teknolojisindeki Gelişmeler ve Muhasebe Denetimi", Mali Çözüm Dergisi, 2003.
- DAVENPORT, H. Thomas, PRUSAK, L.; "İş Dünyasında Bilgi Yönetimi", çev: Günhay Güney, Rota Yayınları, İstanbul, 2001.
- DEMİR, Berna, "Muhasebe Bilgi Sistemlerinde Bilgi Güvenliği",Muhasebe ve Finansman Dergisi,Nisan 2005,Sayı 26.
- DİNÇ, Engin ve Hasan ABİDİOĞLU, "İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İMKB-100 Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma",Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,Cilt 12,Sayı 21, Haziran 2009.
- DOĞAN, Ahmet; Ahmet TANÇ ve Şükran Güngör TANÇ, "Felaketten Kurtulma Planı ve Muhasebe Bilgi Sistemi: Kayseri'deki Büyük Ölçekli Sanayi İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama",Osmangazi Üniversitesi İİBF 3.Ulusal Bilgi,Ekonomi ve Yönetim Kongresi Kitabı,Eskişehir,Kasım 2004.
- "Eta Entegre Ticari Uygulama Programları Versiyon-7 for Graphics", Eta Bilgisayar Yayınları Dizisi, No:12, Nilsu Matbaacılık, İstanbul, 2006.
- GIL,David Naranjo, "Management Information Systems and Strategic Performances: The Role of Top Team Composition",International Journal of Information Management,2009,Volume 29.
- GÖKDENİZ,Ümit, "İşletmelerde Muhasebe Bilgi Sistemine Yaklaşım",Muhasebe ve Finansman Dergisi,Sayı 27, Temmuz 2005.
- GÜRBÜZ, Didem Göç., "Elektronik Ticarete Hukuki Yapı ve Yasal Düzenlemeler", Mükellefin Dergisi,2000.
- HALL,James A., Accounting Information Systems,Sixth Edition,Cengage Learning,2008.
- HATİPOĞLU,Z. ve GÜRSOY O.T. ,"Maliyet ve Yönetim Muhasebesi",Bilmen Yayınevi,İstanbul,1979.
- İNCE, Murat, "Elektronik Ticaret, Gelişme Yolundaki Ülkeler İçin İmkânlar ve Politikalar", DPT, Ankara,1999.
- KARCIOĞLU, Reşat, "Stratejik Maliyet Yönetimi: Maliyet ve Yönetim Muhasebesinde Yeni Yaklaşımlar", Aktif Yayınevi, Erzurum, 2000.
- KARESİOĞLU, Fehmi; "İnternet Tabanlı Finansal Raporlama", Nobel Yayın Dağıtım, 1. Baskı, Ankara, 2001.
- LOUCKS,Orie L.; O.Homer EREKSON;Jan Willem BOL;Raymond F. GORMAN;Pamela C. JOHNSON and Timothy C. KREHBIEL,Sustainability Perspectives for Resources and Business,CRC Press LLC,1998.
- LUCEY,Terry,Management Information Systems,Ninth Edition,Thomson Learning,2005.
- ÖNAL, Mete, Recep PEKDEMİR,"Bilgi Teknolojisindeki Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine Etkileri,21. Yüzyıla Girerken Muhasebe Denetimi Mesleği ve Teknolojik

- Gelişmeler",IV. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu(5-9 Mayıs 1999),İstanbul SMMO Yayınları,İstanbul,1999.
- PEKER,Alpaslan, "Yönetim Muhasebesi", 1. Kitap,Fakülteler Matbaası,İstanbul,1978.
- ROM,Anders and Carsten ROHDE,"Management accounting and Integrated information Systems:A Literature review,International Journal of Accounting Information Systems",2007,Volume 8.
- SİHAY,Jale,"Muhasebede Yaygın Yüksek Öğretim Kurumu",Ankara,1978.
- SÜRMEĒİ, Fevzi, "Muhasebe Bilgi Sistemi", Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No:1644, Eskişehir,2006.
- TOKAÇ, Ahmet, "Muhasebe Organizasyonu ve Denetimi", Tunca Kitabevi, İstanbul,2006.
- ÜLGEN,Hayri,"İşletme Yönetiminde Bilgisayarlar",2.Baskı,IÜ İşletme Fakültesi Yayınları,İstanbul,1990.
- VEEKEN, Van Der;Henk J.M. and Marc J.F. WOUTERS,'Using Accounting Information Systems by Operations Managers in a Project Company',Management Accounting Research,2002,Volume 13.
- YALKIN, K. Yüksel,"Genel Muhasebe",Turhan Kitabevi,Ankara,1986.
- YEN,Hsiju Rebecca;Eldon Li Y. and Brian P. Niehoff,'Do Organizational Citizenship Behaviors Lead to Information System Success? Testing the Mediation Effects ofIntegration Climate and Project Management',Information & Management,2008,Volume 45.
- YERELİ,Ayşe,"Muhasebe Bilgi Sistemlerinin Risk Yönetimine Yönelik Bir Araştırma",Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi,Sayı 23, Eylül 2000.

İNTERNET KAYNAKLARI

- <http://www.abt.com.tr>; Erişim: 04.12.2013.
- <http://www.datasoft.com.tr>; Erişim: 24.11.2013.
- <http://www.elitsoft.com.tr>; Erişim: 08.12.2013.
- <http://www.eta.com.tr>; Erişim: 13.12.2013.
- <http://www.logo.com.tr>; Erişim: 13.12.2013.
- <http://www.orka.com.tr>; Erişim: 09.12.2013.
- <http://www.vegayazilim.com.tr>; Erişim: 14.12.2013.
- "Muhasebe Bilgi Sistemlerinin İşletme Yönetimi Açısından Önemi", <http://birgo.mynet.com/sefikatay/yazi/muhasebe-bilgi-sistemleri-nin-isletme-yonetimi-acisindan-onemi-->; Erişim: 13.12.2013.
- "Türk Vergi Hukukunda E-defter ve E-kayıt", www.e-ticaret.garanti.com.tr/icerik/goster.asp; Erişim:06.12.2013.
- Uluslararası Muhasebe/Finansal Raporlama Standartları Kavramsal Çerçeve, <http://www.ias.com>; Erişim: 18.12.2013.